

УКРАЇНЦІ В РОЗСЕЛЕННІ

УДК 323.113(=161.2) (71) – 329

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КАНАДІ (1918–1939 РР.)

Олеся ДЗИРА

аспірантка НДІУ

Анотація. У статті проаналізовано та систематизовано інформацію про громадську активність українок у діаспорі Канади у міжвоєнний період, охарактеризовано їхню участь у ліберальному, консервативному, націоналістичному, комуністичному рухах та створення власних товариств.

Ключові слова: українська діаспора Канади, жіночі громадські організації, ліберали, консерватори, націоналісти, комуністи.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ЖЕНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В КАНАДЕ (1918–1939 ГГ.)

Олеся ДЗЫРА

аспірантка НИИУ

Аннотация. В статье проанализирована и систематизирована информация об общественной активности украинок в диаспоре Канады в межвоенный период, охарактеризовано их участие в либеральном, консервативном, националистическом, коммунистическом движениях и создание собственных объединений.

Ключевые слова: украинская диаспора Канады, женские общественные организации, либералы, консерваторы, националисты, коммунисты.

ACTIVITY OF UKRAINIAN PUBLIC WOMEN'S ORGANIZATIONS IN CANADA (1918–1939)

Olesia DZYRA

post-graduate student of RIUS

Annotation. The article analyzes and systematizes information about the social activity of Ukrainian women in the Diaspora of Canada in the interwar period, characterizes their participation in liberal, conservative, nationalist, communist movements and creation of their own unions.

Key words: Ukrainian Diaspora in Canada, women's public organizations, liberals, conservatives, nationalists, communists.

© Дзира О.

Невід'ємною складовою розвитку суспільно-політичних рухів в українській діаспорі Канади став жіночий сегмент. Тому, говорячи про громадське життя українських переселенців, варто вказувати й на роль українок у ньому. Переважна більшість наукових досліджень з обраної теми стосується діяльності якогось одного товариства. У представленій статті напрями роботи жіночих товариств у Канаді розглядаються в сукупності, з вказівкою на їх спільні та відмінні риси. Така порівняльна характеристика необхідна для повноти бачення всієї картини громадського життя українок у Канаді. Отже, робота окремих жіночих організацій вивчалась детально і оформлювалась у книгах на честь їхніх ювілеїв. Так, заснування товариств, сфери діяльності, пам'ятні дати, визначні постаті ліберальних жіночих громадських об'єднань висвітлені у «Ювілейній книжці Союзу українок Канади з нагоди 10-літнього існування 1926–1936» [19], «Ювілейній книзі з нагоди 30-літньої діяльності жіночого товариства при катедрі св. Івана в Едмонтоні: історія відділу Союзу українок Канади. 1926–1956» [18] та у дослідженні голови Союзу українок Канади Н. Когуської [7], націоналістичних – у збірнику «На службі рідного народу: ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930–1955)» [11]. Коротку характеристику пронаціональних жіночих організацій з аналізом основних подій у їхній історії зробив М. Марунчак [10]. Важливість ролі українок у комуністичному русі Канади обґрунтовано у статті М. Юкаса [20].

Мета дослідження: визначити роль українських жіночих товариств у

громадському житті Канади у міжвоєнний період.

Відповідно до мети поставлено такі завдання: класифікувати українські жіночі громадські об'єднання в Канаді 1918–1939 рр., визначити напрями їх діяльності та місце серед чоловічих організацій діаспори.

Українські переселенці першої хвилі еміграції у Канаді відчули на собі асиміляторський тиск з боку місцевого населення, його небажання допустити новоприбулих навіть до локальних важелів влади чи впливу на суспільство. Українська громада, виходячи з власного досвіду і пристосовуючись до нових реалій, змушена була шукати відповідні форми свого існування та організації. Як зазначають Ю. Макар та С. Федуняк, найбільш придатною формою виявилось громадське самоврядування, що проявлялось у створенні різних товариств, об'єднань [9, с. 51–58]. Невід'ємним елементом громадського життя в діаспорі Канади у міжвоєнний період стала діяльність українських жіночих товариств.

Перші жіночі організації, так звані сестринства, створювались на початку ХХ ст. при церковних парафіях і мали релігійний характер. Пізніше жіноче товариство культурно-просвітницького спрямування зустрічаємо при Українському народному домі у Вінніпегу, активними діячами якого були М. Боянівська (голова), М. Жеребко, Е. Демчук, Н. Ферлей, Е. Гикава, Ю. Угринюк, О. Арсенич, Ф. Негрич та ін. Воно діяло з 1916 р. по 1926 р. Починають виникати локальні жіночі організації, що займались харитативною діяльністю.

1923 р. при Народному домі в Саскатуні постає жіноче товариство ім. О. Кобилянської, яке очолювала Х. Кононенко.

Саме ця організація з гуртком студенток «Могилянки» при Інституті ім. П. Могили стає ініціатором об'єднання вже окремо існуючих товариств в одне. Для цього було створено Тимчасовий комітет жіночої секції з С. Стечишин, М. Мадюк, Т. Кройтер, М. Гринюк, Д. Яндою та ін. У 1926 р. на з'їзді зазначених товариств, у якому брали участь також «Доньки України», товариства Лесі Українки, Г. Барвінок та ін., було утворено Союз українок Канади (далі – СУК) [13, с. 189–193]. Це об'єднання ліберального спрямування, що вже займалося суспільно-політичною діяльністю.

Його члени через рік увійшли до Союзу українців самостійників як окрема ланка, зберігаючи свій статут і право обирання проводу. Вони підтримували ідеологію Союзу, що стояв на демократичних принципах; підтримував представництво Української Народної Республіки в екзилі, а в канадській політиці був прихильником Ліберальної партії; прагнув об'єднати всіх канадців українського походження на базі канадського громадянства; зберегти й підтримати українську мову і культуру в Канаді; підняти статус канадських українців у суспільній, економічній і політичній сферах життя країни [21, с. 13]; в конфесійному відношенні схилився до православної віри. Першу управу СУК склали: О. Свистун (голова до 1927 р.), С. Стечишин, Г. Романич, М. Мадюк, О. Савчук, Д. Янда. Центральне управління організації розташовувалось у Вінніпезі, а з 1934 р. – в Едмонтоні. Головою Союзу до 1934 р. була С. Стечишин [13, с. 193]. Очолювали Союз в різні періоди до Другої світової війни, крім уже згаданих, О. Свистун, Д. Янда, М. Ткачук, А. Рурік.

СУК на початку своєї діяльності став активно займатись вихованням молодого покоління в проукраїнському дусі, роботою в рідних та недільних школах, матеріальною підтримкою народних установ, веденням сторінки в офіційному органі Союзу українців самостійників – «Українському голосі» [19]. До «Українського голосу» СУК подавав статті про події і зміни в житті товариства, результати з'їздів, поради щодо самоосвіти, виховання дітей, збереження здоров'я, історію України, біографії письменниць та ін. [18, с. 104]. Редакційний комітет склали С. Стечишин та Л. Слюзар.

Членкині допомагали при організації рідної та недільної шкіл, театральних вистав, концертів, співпрацювали з аматорсько-співацькими гуртками. З нагоди храмових свят, Різдва, Великодня готували святкові вечери, прикрашали храми. Відзначали дні на честь відомих українських письменниць, зокрема О. Кобилянської, Лесі Українки, Н. Кобринської та ін. [14, с. 3]. Завдяки СУК у Канаді вперше в 1928 р. було відзначено День матері та Свято книжки.

Ліберальне жіноче товариство збирало кошти на потреби Української православної церкви у Канаді шляхом проведення ярмарків, святкових громадських обідів, чаювань, вечірок, пікніків, вистав. Проводилась так звана коляда на церкву і рідні школи. Задля збереження традицій українського побуту товариство проводило уроки писанкарства та вишивки. А для збереження національної пам'яті переселенців члени СУК організували виступи, промови на історичні, політичні, літературні, господарські теми під час концертів, зборів тощо. При відділах Союзу діяли

бібліотеки [18, с. 49, 56–57]. Провід СУК прагнув піднести рівень господарських знань, необхідних для життя в нових умовах у діаспорі. Для цього на з'їзді у 1931 р. було вирішено започаткувати господарські курси для жінок. Такий тритижневий курс пройшов у березні 1932 р. при Інституті ім. П. Могили, в ньому взяли участь членкині товариства. У 1939 р. ними були видані 4 кулінарні книги [7, с. 57–58].

Як зазначалося, СУК звернув свою увагу на місце молоді в громадському житті діаспори. У 1927 р. він прийняв ухвалу про організацію товариств молоді під керівництвом жіночих організацій. Було складено статут і програму майбутніх товариств. Коли мережа організацій молоді стала поширюватись, у 1931 р. провід над молоддю перебрав Союз українців самостійників [10, с. 85–86, 92–93]. Відділи Союзу української молоді Канади існували при кожному відділі СУК. У 1927 р. члени Союзу українок Канади включились у роботу Комітету допомоги українським жертвам повені в Галичині. У 1930 р. Союз долучився до акції СУС при створенні Центрального протестаційного комітету й написання відозви до українців діаспори з закликами виступати проти більшовицького терору на Україні. Текст відозви опубліковано в «Українському голосі» в січні 1930 р., де також подано правила скликання віч, написання протестаційних телеграм для інших організацій діаспори [7, с. 64, 66]. У 1931 р. СУК видав протестаційні листівки з приводу політики пацифікації у Польщі й розіслав їх по англійських громадських організаціях [16, с. 141]. У 1933 р. з ініціативи Альбертської провінційної езекутиви СУК подано до Локальної жіночої ради

в Канаді 4 резолюції й меморандум у справі штучного голоду в Україні, а потім і до Канадської національної жіночої ради. Вони були схвалені на річних зборах ради й переслані до Міжнародної жіночої ради, яка, у свою чергу, розіслала їх по своїх відділеннях у 30 країнах світу. В результаті нею було сформульовано одну резолюцію з проханням допомогти голодуючим в Україні й переслано її до Ліги Націй [18, с. 82, 216]. Ця акція показала солідарність українок у Канаді із співвітчизниками і участь у вирішенні суспільно-політичних проблем жінок нарівні з чоловіками.

Союз українок Канади також підтримував зв'язки з тотожними міжнародними й українськими організаціями. У 1929 р. і 1933 р. СУК допоміг матеріально українському жіноцтву Галичини вислати делегацію на збори Інтернаціональної жіночої ради, а в 1938 р. видав протест проти бажання польського уряду закрити Союз українок Галичини. У 1932 і 1935 рр. членами товариства було відвідано конгрес Союзу українок Америки. З 1939 р. СУК входить до Канадійської жіночої ради [16, с. 141–143].

Якщо говорити про діяльність Союзу в напрямку об'єднання жіночих ліберальних товариств у світі, то варто згадати, як у 1934 р. у Станіславі відбувся жіночий конгрес на честь 50-літнього ювілею заснування першого жіночого товариства Галичини за участю Союзу українок Канади. На конгресі було прийнято рішення створити Всесвітній союз українок з метою пропагувати українське питання на міжнародному рівні [16, с. 142], представляти інтереси українського народу перед світовою громадськістю, захищати права жінок у чоловічому світі.

У жовтні 1937 р. у Львові відбулися наради представниць українських громадських організацій Галичини, Волині, політичної еміграції зі Східної України, США. На цих зборах було створено Всесвітній союз українок. До Союзу приєдналися жіночі товариства Закарпаття, Буковини, Канади, Варшави та Чехословаччини. Головну раду об'єднання очолили почесний голова С. Русова й голова М. Рудницька. З початком Другої світової війни Союз припинив своє існування [15, с. 207]. В рамках домініону у червні 1939 р. СУК було включено до Канадської національної жіночої ради, впливової організації, що репрезентувала канадських жінок у світі. Раніше за цю подію місцеві та провінційні відділи Союзу вступали до місцевих та провінційних рад жінок [7, с. 76–77, 90], що вказує на роль українських жінок не лише як представниць діаспори, але й канадських громадян.

Об'єднувались українки Канади також під націоналістичними гаслами. Початком їх організаційного життя стали жіночі та дівочі відділи Української стрілецької громади (товариства колишніх українських військових), які здобули статутно-правове оформлення на III крайовому з'їзді УСГ у січні 1931 р. («Стрілецькі вісті», 1931, ч. 3, с. 9). Жінки та дівчата брали участь у нарадах УСГ. Джерелом цього є книга протоколів гуртка 1929–1930 рр. 30 листопада 1930 р. вони разом з «Канадійським українським жіноцтвом» з Вінніпега провели протестаційне віче проти польського терору на Західній Україні «і врадили ... видавати гроші ... до «Української військової організації» на закупно зброї й амуніції проти ляхів» («Канадійський фермер», 3 грудня 1930 р.).

У 1932 р., коли було створено націоналістичну організацію «Українське національне об'єднання», при ньому виникає Організація українок Канади ім. О. Басараб¹ (далі – ОУК). УСГ та Українське національне об'єднання стояли на засадах українського націоналізму, підтримували зв'язки з ОУН і ставили своїм завданням не тільки об'єднати колишніх «стрільців», а й поширювати українську національну ідею серед громадськості Канади, допомагати визвольному рухові на теренах України, воєнним інвалідам, жертвам політичних репресій. Для цього ними було створено спеціальні комітети, фонди зі збору коштів, активну роль у яких відіграли жінки. Ще одним напрямом їхньої діяльності стала боротьба з комунізмом і радянською пропагандою. Націоналістичні організації виступали проти релігійних суперечностей і стояли за свободу вибору конфесії.

За словами голови СУК з 1949 р. І. Книш, «в міру того, як більшало число членок-прихильниць «Української стрілецької громади», як почали з них творитися дівочі й жіночі відділи УСГ, а ще більше після того, коли при новоствореній організації «Українське національне об'єднання» стали гуртуватися Жіночі товариства ім. О. Басараб, виявилась пекуча потреба створити організаційну надбудову для жіночих організаційних починів ... В половині 1934 року настав час, коли вже не можна було довші відкладати тієї справи і під впливом

¹ Ольга Басараб (1889–1924) – українська громадська діячка, організатор першої чоти жіночого легіону УСС у Львові, член управи Українського жіночого союзу у Відні, член Головної управи філії Союзу українок у Львові, зв'язківець полковника Є. Коновальця, член УВО. За приналежність до УВО заарештована і замордована польською поліцією.

зібраного на 1-й крайовій конференції УНО жіноцтва в Саскатуні, дня 28 липня 1934 р., схвалено низку резолюцій, що стали вихідною базою для дальшої організаційної діяльності жіноцтва», створено Центральну управу ОУК, уніфіковано товариство та складено спільний статут, що прийняли філії ОУК на своїх зборах [6, с. 44, 47]. Статут визначив ціль товариства: «... організаційно з'єднати українок Канади з метою взаємного самовиховання, як діяльних громадянок цього краю та відданих членів українського народу, готових всіляко допомагати визволитись з-під чужого панування» [4, с. 70]. Нову секцію жіночих товариств очолювали спочатку і чоловіки, і жінки: С. Бубнюк, К. Кравс, А. Павличенко, С. Романюк та І. Гуляй і М. Погорецький. Двоє останніх були тимчасовими представниками УНО, бо нова секція ще не мала свого статуту, а опорою для неї стала крайова ексекютива УНО. Перше жіноче центральне управління складало видатні діячки цього руху, такі як А. Павличенко (голова), А. Українець, С. Бубнюк, А. Романів, Ф. Коссар. Вони домагалися самостійності секції жіноцтва і вже восени 1934 р. перейменували себе на Організацію українок Канади ім. О. Басараб. За п'ять років інтенсивної роботи ОУК нараховувала 33 відділи в шести провінціях Канади [10, с. 87–88]. Жінки висвітлювали свою діяльність і головні події в націоналістичному таборі на власній сторінці в офіційному органі УНО – «Новому шляху». Її редакторами у міжвоєнний період були А. Грещук-Павличенко та Р. Древняк-Ковальська.

Члени ОУК займались економічними та культурно-просвітницькими питаннями в діаспорі. Вони організували аматорські гуртки, ставили театральні

вистави, утворювали хори, танцювальні групи, вечірні й суботні школи, святкували День матері і дні пам'яті Н. Кобринської, Лесі Українки та О. Басараб. Все це робилося для того, щоб запобігти асиміляції українців, у яких громадянська приналежність витісняла етнокультурну, і підтримувати в них почуття гордості за своє походження та запал боротьби за своє майбутнє.

Одним із напрямів діяльності ОУК, як і СУК, була підтримка чоловічого складу націоналістичних об'єднань. Про це згадує Ю. Бідочка, член УСГ: «Просто неоціненну допомогу дістали ми від нашого Жіночого Відділу при Гуртку УСГ. Моя дружина належала до нього і я кожного дня був свідком, як віддано вони всі працювали. Зорганізували кухню, щоб нагодувати стрільців, варили, роздобували харчі» [1, с. 210]. Членкині ОУК активно займались допомогівими акціями УНО і збирали кошти для політичних в'язнів, військових інвалідів, на Визвольний фонд, рідну школу [6, с. 50]. Це і було визначено у 2-х постановах статуту, доповненого на крайовій конференції ОУК 28 червня 1937 р.: «1. II. Розділ. Завдання ОУК: точка г) несення помочі українському націоналістичному Рухові, точка е) творення підвідділів Українського Червоного Хреста. 2. III. Розділ. Засоби: поширення ідеї Визвольного Фонду, влаштування підприємств і переводження збірок на ту ціль, плекання культу героїв і героїнь української нації, поборювання шкідницьких і розкладових ідей». Жінки разом з УНО збирали гроші на Карпатську Україну («Новий шлях», 3 квітня 1939 р.) і долучились до протестних віч у зв'язку з її окупацією [4, с. 70, 80].

Окрім допомогової діяльності, ОУК долучилась до акцій націоналістичних

організацій у Канаді. Один показовий випадок описав у своїх спогадах М. Шарик. Це було у період, коли комуністи звинуватили у смерті Є. Коновальця самих націоналістів. 3 червня 1938 р. вони хотіли провести з цього приводу віче, промовцем на якому мав бути І. Бойчук, член ЦК Комуністичної партії Канади, котрий планував «виголосить доклад, у якому докаже, що полковника Коновальця замордували самі українські націоналісти, які стоять на службі німецьких капіталістів». Але промову так і не було виголошено через присутність українських націоналістів на цих зборах, які закінчилися бійкою. До цього віча долучились і членкині Організації українок Канади ім. О. Басараб з їх головою О. Заєць: «І ось коли ситуація для чоловіків ставала гаряча ... наші жінки ОУК зайняли передові «становища», вийшли перед своїх чоловіків ... сипнули розпаленим і окровавленим комуністам сіллю у вічі, яку їм вдалося дістати з буфету ... а чоловіки тим часом викінчили решту. З цього приводу відбувся навіть суд між двома організаціями, і націоналісти були змушені відшкодувати збитки через погром» [17, с. 153–159, 161, 170].

ОУК підтримувала зв'язки з Союзом українок у Галичині. У 1937 р. члени товариства організували маніфестаційне віче проти польської сваволі й закриття польською владою Союзу українок, хоч останній за ідеологічним спрямуванням був ліберальним. Також ОУК налагоджувала контакти з американськими націоналістами й відсилала своїх делегаток на з'їзд «Українського золотого хреста» у вересні 1938 р. і з'їзд Організації державного відродження України влітку 1939 р. [4, с. 73–74].

Перед Другою світовою війною Українське національне об'єднання мало

понад 50 відділів у Канаді, УСГ – 19, ОУК – 33, МУН – 38 [10, с. 69].

Ще однією течією в суспільно-політичному житті діаспори у міжвоєнний період став консервативний рух разом з об'єднанням «Січ», що переросло у Союз гетьманців державників (далі – СГД). СГД сповідував монархічні ідеї, у сфері політики тяжів до консервативної партії та вважав визнання єдиного постійного глави держави запорукою припинення політичного хаосу серед українців. Він мав на меті відновити на батьківщині Українську гетьманську державу. Керівні інструкції організація отримувала від штабу П. Скоропадського у Берліні [12, с. 224]. «Січі» в Канаді формувались за тим же принципом, що і галицькі «Січі», з яких вийшли УСС. Була це напіввійськова організація, її члени дотримувались військової дисципліни, носили однострої, брали участь у канадських військових маневрах, мали свої літаки та льотні відділи. Канадська організація січових стрільців мала також жіночі відділи і свій Червоний Хрест, де члени жіночих відділів проходили «вишкіл», працюючи там як медсестри. Гетьманці видавали свій друкований орган «Пробій», пізніше – «Канадійську Січ» [2, с. 280]. У 1925 р. жіночий комітет видав відозву «До українського жіноцтва» із закликом створювати жіночі відділи при гетьманському об'єднанні [10, с. 60, 62]. Цей рух не набув великої популярності в діаспорі Канади порівняно з ліберальним та націоналістичним, тому участь жінок у ньому була незначною.

Завданням жіночих організацій національного блоку було піднесення національної свідомості, виховання молоді, покращення рівня освіти в діаспорі, збагачення культурного життя в

еміграції шляхом постановки вистав, проведення концертів, виступів хорів, збереження народних традицій, звичаїв, відзначення національних та релігійних свят тощо.

Однак у діаспорі Канади у міжвоєнний період існували організації інтернаціонального характеру, невід'ємними учасниками яких також стали українські жінки. 1 березня 1918 р. прихильниками комуністичних ідей було створено культурно-просвітне «Стоваришення Український робітничий дім», що мало допомагати фермерам та робітникам у Канаді й на батьківщині. Незабаром за настійними запитамі жінок – членів цієї організації – були створені жіночі філії асоціації. Жінки прагнули за допомогою цих філій задовольнити свої духовні та інтелектуальні потреби, відволіктися від важких емігрантських буднів. Були організовані школи, де жінки навчалися писати й читати, бо значний відсоток з них був неграмотний через обставини на Україні, коли потрібно було не вчитись, а працювати на поміщика. Це підтверджувала одна з членів «Стоваришення»: «Ми відкрили школу ліквідації неписьменності серед жінок. Жінки, які відвідували наші уроки, одержували велику користь, оскільки вони стали письменними... Заняття проходили у нас вдома, вечорами».

Також жінки «Стоваришення», що у 1924 р. було перейменоване на товариство «Український робітничо-фермерський дім», співали в хорах, грали в мандолінових оркестрах, брали участь в аматорських виставах, намагаючись таким чином зберігати українську культуру і традиції в діаспорі. Саме жінки відігравали основну роль під час збору коштів на допомогу українцям на

батьківщині, безробітним у Канаді чи на потреби громадського життя в діаспорі.

Жінки, що сповідували комуністичну ідеологію, також боролися за загальні права жінок у Канаді, виступали проти гендерних дискримінацій, одні з перших відзначали Міжнародний жіночий день як вияв солідарності жінок усього світу у боротьбі за рівність прав з чоловіками [20, с. 78–81].

Вони видавали з 1923 р. власний часопис «Голос робітниця», перейменованний у 1924 р. на «Робітницю». Їхнім редактором до 1929 р. був М. Ірчан.

30-ті роки були піком популярності комуністичних ідей у діаспорі. Так, членство організації на 1933 р. складало понад 6 500 осіб, об'єднаних у 116 загальних (чоловічих) відділах (3 653 особи), 50 жіночих (1 438 осіб) та 55 молодіжних (1640 осіб). Культурно-освітня діяльність товариства була представлена 75 мандоліновими оркестрами та драматично-співочими гуртками; 75 будиноками; 60 бібліотеками з близько 25 000 книг та школами з близько 2 000 учнів на рік [3, с. 132].

Незважаючи на прокомуністичну спрямованість, товариство «Український робітничо-фермерський дім» і його жіноча секція виступали своєрідним осередком культурно-освітньої та мистецької діяльності громад. У його філіях проводили свою роботу драмгуртки, оркестри, хори, танцювальні ансамблі, читальні з бібліотеками. Саме комуністи в діаспорі провели перший канадсько-український фестиваль пісні, музики й танцю у липні 1939 р. [8, с. 147].

Отже, в українській діаспорі Канади у міжвоєнний період існувало чотири основних напрями українського жіночого громадського руху: ліберальний,

націоналістичний, консервативний і комуністичний. Консервативні організації спирались на католицьку церкву й монархічні засади існування держави, ліберальні орієнтувались на православну церкву й демократію, націоналісти, як і ліберали, були більш прихильними до православ'я, але на перших порах існування української держави допускали авторитарний режим, комуністи ж не сприймали націоналістичних поглядів, виступали за більшовицький тоталітарний режим і взагалі не визнавали церкви. Активну участь у цих рухах взяли жінки. Вони створювали похідні від чоловічих організації, ідеологічне підґрунтя яких не відрізнялось від відповідників. Жінки вели свою сторінку в часописах чоловічих організацій, лише комуністки мали власне періодичне видання. Як бачимо, переважно жінки ставали спочатку членами оригінальних об'єднань і найближчим часом створювали свої відділи або ж товариства, так звані «братні». Це пояснювалось бажанням жінок у міжвоєнний період відмежуватися від політики і займатися освітньою роботою, вихованням молоді, проведенням акцій зі збору коштів потребуючим у Канаді і на батьківщині, збагаченням культурної сфери життя діаспори тощо.

Жіночі організації проукраїнського спрямування дбали про збереження українських звичаїв і традицій у діаспорі, запобігаючи таким чином асиміляційним процесам. Вони наголошували на важливості відзначення свят і важливих подій у житті сім'ї, як це було заведено на батьківщині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бідочка Ю. Спогад вісімдесятника / Ю. Бідочка // За честь, за славу, за народ!:
2. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891–1991) / М. Боровик. – Монреаль – Оттава: Українська Могилянсько-Мазепинська академія наук (УММАН), 1991. – 485 с.
3. Волинець М. П'ятнадцять років ТУРФДім. 1918–1933 / М. Волинець. – Вінніпег: б. в., 1933. – 190 с.
4. Заяць О. На допомогу Україні / О. Заяць // На службі рідного народу: ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930 – 1955) / за ред. Ірени Книш. – Вінніпег: Видання Організації українок Канади ім. Ольги Басараб, 1955. – С. 69–80.
5. Книш І. Сторінка ОУК в «Новому шляху» / І. Книш // На службі рідного народу: ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930 – 1955) / за ред. Ірени Книш. – Вінніпег: Видання Організації українок Канади ім. Ольги Басараб, 1955. – С. 152–157.
6. Книш І. Центральна управа ОУК / І. Книш // На службі рідного народу: ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930 – 1955) / за ред. Ірени Книш. – Вінніпег: Видання Організації українок Канади ім. Ольги Басараб, 1955. – С. 44–51.
7. Когуська Н. Л. Півстоліття на громадській ниві: нарис історії Союзу українок Канади. 1926–1976 / Н. Л. Когуська. – Едмонтон – Вінніпег: Видано заходами і коштом Союзу українок Канади, 1986. – 1034 с.
8. Макар В. Ю. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади / В. Ю. Макар. – Чернівці: Прут, 2006. – 284 с.
9. Макар В. Ю., Федуняк С. Г. Вплив національного відродження в західноукраїнських землях на громадську самоорганізацію українців Канади (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) /

В. Ю. Макар, С. Г. Федуняк // Питання історії нового та новітнього часу: збірник наукових статей. – Чернівці, 1994. – Вип. 3. – С. 51–58.

10. Марунчак М. Г. Історія українців Канади: у 2-х т. / М. Г. Марунчак. – Вінніпег: Накладом Української вільної академії наук в Канаді, 1991. – Т. 2. – 512 с.

11. На службі рідного народу: ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930 – 1955) / за ред. Ірени Книш. – Вінніпег: Видання Організації українок Канади ім. Ольги Басараб, 1955. – 500 с.

12. Патарак І. Релігійний вплив на формування громадських організацій українців у Канаді до Другої світової війни / І. Патарак // Матеріали Першої міжнародної конференції з канадознавства, 26–28 лютого 2010 року, Чернівці. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. – С. 221–226.

13. Прокоп Д. Українці в Західній Канаді. До історії їхнього поселення та поступу: збірник цікавих статей і дописів для старших і молоді / Д. Прокоп. – Едмонтон – Вінніпег: б. в., 1987. – 548 с.

14. Пропам'ятна книга з нагоди 50-літнього ювілею Союзу українок Канади, відділ «Доньки України». – Монреаль: Союз українок Канади, 1976. – 36 с.

15. Сосновський М. Між оптимізмом і песимізмом: вибрані статті і есеї. 1968–1975 / М. Сосновський. – Нью-Йорк, Торонто: Trident international, 1979. – 735 с.

16. Ткачук М. Праця Союзу українок Канади (з нагоди п'ятнадцятилітньої діяльності) / М. Ткачук // Календар «Українського голосу» на звичайний рік 1942. – Вінніпег: Видання Української видавничої спілки в Канаді, 1942. – С. 139–145.

17. Шарик М. Важкими шляхами Канади. Боротьба за наше обличчя і волю українського народу. Спомини «З віддалі 50 літ» / М. Шарик. – Торонто: Накладом українського видавництва «Пробоем», 1971. – Кн. 2. – 520 с.

18. Ювілейна книга з нагоди 30-літньої діяльності Жіночого товариства при кафедрі

св. Івана в Едмонтоні: історія відділу Союзу українок Канади. 1926–1956 / збрала і зредагувала Д. Е. Яндова. – Едмонтон: б. в., 1956. – 216 с.

19. Ювілейна книжка Союзу українок Канади з нагоди 10-літнього існування. 1926–1936. – Саскатун: Видано заходом централі Союзу українок Канади, 1937. – 100 с.

20. Юкас М. Канадки українського походження та їх внесок у розвиток країни / М. Юкас // Українська еміграція. Історія і сучасність (матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади) / упоряд. Ю. Ю. Сливка. – Львів: Каменярі, 1992. – С. 72–83.

21. Burianyk W. S. U. S. – its meaning and significance / W. Burianyk. – Toronto: published by Ukrainian Self-reliance league of Canada, 1967. – 40 pp.

REFERENCES

1. BIDOCHKA, Yu. (1978). A Memory of the 80s' Man. In: *Za chest, za slavu, za narod!: zbirnyk na zoloty yuvilei Ukrainskoi striletskoi hromady v Kanadi. 1928–1978* (For the Honour, for the Glory, for the Nation!: The Collection for the Golden Jubilee of the Ukrainian Riflemen's Society in Canada. 1928–1978). Toronto: Vydannia holovnoi upravly Ukrainskoi striletskoi hromady v Kanadi, pp. 209–212. [in Ukr.]

2. BOROVYK, M. (1991). *The Century of the Ukrainian Settlement in Canada (1891–1991)*. Montreal – Ottawa: Ukrainiska Mohyliansko-Mazepynska akademiia nauk (UMMAN), 485 p. [in Ukr.]

3. VOLYNETS, M. (1933). *Fifteen Years of ULFTA. 1918–1933*. Winnipeg: w. p., 190 p. [in Ukr.]

4. ZAIATS, O. (1955). For the Help of Ukraine. In: I. KNYSH, ed., *Na sluzhbi ridnoho narodu: yuvileinyi zbirnyk Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab u 25-richchia vid zasnuvannia (1930–1955)* (Serving the Compatriots: Jubilee Book of the Ukrainian Women's Organization of Canada Named after Olha Basarab for the 25th Anniversary of Their Foundation

(1930–1955)). Winnipeg: Vydannia Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab, pp. 69–80. [in Ukr.]

5. KNYSH, I. (1955). The Page of UWOC in the *New Pathway*. In: *Na sluzhbi ridnoho narodu: yuvileinyi zbirnyk Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab u 25-richchia vid zasnuvannia (1930–1955)* (Serving the Compatriots: Jubilee Book of the Ukrainian Women's Organization of Canada Named after Olha Basarab for the 25th Anniversary of Their Foundation (1930–1955)). Winnipeg: Vydannia Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab, pp. 152–157. [in Ukr.]

6. KNYSH, I. (1955). The Central Board of UWOC. In: *Na sluzhbi ridnoho narodu: yuvileinyi zbirnyk Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab u 25-richchia vid zasnuvannia (1930–1955)* (Serving the Compatriots: Jubilee Book of the Ukrainian Women's Organization of Canada Named after Olha Basarab for the 25th Anniversary of Their Foundation (1930–1955)). Winnipeg: Vydannia Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab, pp. 44–51. [in Ukr.]

7. KOHUSKA, N. (1986). *Half a Century on the Public Field: Essay on the History of the Ukrainian Women's Association in Canada. 1926–1976*. Edmonton – Winnipeg: Vydano zakhodamy i koshtom Soiuzu ukrainok Kanady, 1034 p. [in Ukr.]

8. MAKAR, V. (2006). *Social and Political Integration of Ukrainians into the Multi-Ethnic Society of Canada*. Chernivtsi: Prut, 284 p. [in Ukr.]

9. MAKAR, V. and FEDUNIAK, S. (1994). Influence of the National Revival in West Ukrainian Lands on the Public Self-Organization of Ukrainian Canadians (the End of the 19th – Beginning of the 20th century). In: *Pytannia istorii novoho ta novitnoho chasu: zbirnyk naukovykh statei* (Questions of the History of Modern and Contemporary Times: Collection of Scientific Articles). Vol. 3. Chernivtsi, pp. 51–58. [in Ukr.]

10. MARUNCHAK, M. (1991). *The History of Ukrainians in Canada: in 2 Vol.* Vol. 2. Winnipeg: Nakladom Ukrainskoi vilnoi akademii nauk v Kanadi, 512 p. [in Ukr.]

11. KNYSH, I. (ed.) (1955). *Serving the Compatriots: Jubilee Book of the Ukrainian Women's Organization of Canada Named after Olha Basarab for the 25th Anniversary of Their Foundation (1930–1955)*. Winnipeg: Vydannia Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab, 500 p. [in Ukr.]

12. PATARAK, I. (2011). Religious Influence on the Formation of Public Organizations of Ukrainians in Canada before the Second World War. In: *Materialy Pershoi mizhnarodnoi konferentsii z kanadoznavstva, 26–28 liutoho 2010 r.* (Proceedings of the First International Conference in Canadian studies. February 2010). Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet, pp. 221–226. [in Ukr.]

13. PROKOP, D. (1987). *Ukrainians in Western Canada. To the History of Their Settlement and Motion: The Collection of Interesting Articles and Correspondences for Elders and Youth*. Edmonton. – Winnipeg: w. p., 548 p. [in Ukr.]

14. *The Commemorative Book on the Occasion of the 50th Jubilee of the Ukrainian Women's Association of Canada, the Department "Daughters of Ukraine"*. (1976). Montreal: Soiuz ukrainok Kanady, 36 p. [in Ukr.]

15. SOSNOVSKYI, M. (1979). *Between Optimism and Pessimism: Selected Articles and Essays 1968–1975*. New York – Toronto: Trident international, 735 p. [in Ukr.]

16. TKACHUK, M. (1942). The Work of the Ukrainian Women's Association of Canada (on the Occasion of the Fifteenth Year of Activity). In: *Kalendar "Ukrainskoho holosu" na zvychainy rik 1942* (The Calendar of the "Ukrainian Voice" for the Usual Year of 1942). Winnipeg: Vydannia Ukrainskoi vydavnychoi spilky v Kanadi, pp. 139–145. [in Ukr.]

17. SHARYK, M. (1971). *On the Hard Ways of Canada. The Fight for Our Image and the Liberty of the Ukrainian people. Memoir From the Distance of 50 years*. Book 2. Toronto: Nakladom ukrainskoho vydavnytstva "Proboiem", 520 p. [in Ukr.]

18. YANDOVA, D., ed. (1956). *The Jubilee Book on the Occasion of the 30-years' Activity of the Women's Society at St. John Cathedral*

in Edmonton: *The History of the Department of the Ukrainian Women's Association of Canada. 1926–1956*. Edmonton: w. p., 216 p. [in Ukr.]

19. *The Jubilee Book of the Ukrainian Women's Association of Canada on the Occasion of the 10-years' Existence*. (1937). Saskatoon: Vydano zakhodom tsentrali Soiuzu ukrainok Kanady, 100 p.

20. YUKAS, M. (1992). Canadian Women of the Ukrainian Origin and Their Contribution to the Development of the Country. In: *Ukrainska emihratsiia. Istoriia i suchasnist: (materialy*

mizhnarodnykh naukovykh konferentsii, prysviachenykh 100-richchuu emihratsii ukraintsiv do Kanady) (Ukrainian emigration. History and Contemporaneity: Proceedings of the International Scientific Conferences Devoted to the 100th Anniversary of the Emigration of Ukrainians to Canada). Lviv: Kameniari, pp. 72–83 [in Ukr.]

21. BURIANYK, W. (1967). S. U. S. – Its Meaning and Significance. Toronto: published by Ukrainian Self-reliance league of Canada, 40 p. [In Eng.]

O. Dzyra

Activity of Ukrainian Public Women's Organizations in Canada (1918–1939)

Abstract

The first public unions, mainly of religious, cultural and educational areas of activity, began to appear in the Ukrainian Diaspora of Canada as far back as in the early twentieth century. The interwar period is distinguished by creating a network of public organizations of political nature. Eventually women's sections and separate societies began to appear out of these organizations.

The second wave of emigration to Canada saw the appearance of liberal, nationalist, conservative, and communist societies with active Ukrainian women participants. Most women's organizations were "fraternal" toward the men's organizations and were based on the same ideological basis, though differed from the latter by their areas of activity. Thus, the main tasks of the women concerned education, upbringing of youth, and culture. These women's organizations always joined the general Diaspora actions on such important issues as protesting against the policy of Polish pacification, Bolshevik terror, famine in Ukraine, support of the uprising of Carpatho-Ukraine, and others. It is clear that the members of the organizations of communist character acted for global labour movement, class struggle and did not support the actions of the pronational bloc.

In general, Ukrainian women's organizations in Canada set themselves a number of common tasks: building up cultural and public life in the Diaspora, creating educational institutions and providing their financial support; publishing their own press; helping Ukrainian people in the "Old land"; developing Ukrainian culture. It was possible to implement these tasks by means of fund raising at the meetings of the members of the societies, holiday fairs for help of the needy in emigration and at home; foundation of schools, bursas, conducting educational courses, public lectures; creation of libraries; staging performances, concerts; organizing choirs and orchestras. Despite the differences in their ideological guidelines, the main purpose of these women's associations was to assist men in building up public life in the Diaspora, consolidating it and opposing assimilation trends.